

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ

Херсонський державний аграрно-економічний університет
(м.Херсон-Кропивницький, Україна)

ВШТІІІ Академія Прикладних Наук м. Познань
(Республіка Польща)

Інститут статистики та економетрики, Кільський університет
імені Христіана Альбрехта (Німеччина)
Університет Дюкейн, Пітсбург
(США)

Латвійський університет біологічних наук та технологій
(Латвія)

Львівський національний університет природокористування
(м.Львів, Україна)

Тернопільський національний педагогічний університет
імені Володимира Гнатюка
(м.Тернопіль, Україна)

Університет Григорія Сковороди в Переяславі
(м.Переяслів, Україна)

Дніпровський аграрно-економічний університет
(м.Дніпро, Україна)

Вищий навчальний заклад «Національна академія управління»
(м.Київ, Україна)

Херсонська державна морська академія
(м. Херсон, Україна)

**ЗБІРНИК ТЕЗ
за матеріалами**

Міжнародної науково-практичної конференції

**«Сучасна освіта: філософські, соціально-економічні,
поведінкові аспекти»**

18 квітня 2024 року

Херсон – Кропивницький

УДК 37.01

Відповідальний за випуск: Варнавська І.В.

Друкується за рішенням Вченої ради Херсонського державного аграрно-економічного університету протокол №8 від 30 травня 2024 року

Автори опублікованих матеріалів несуть повну відповідальність за достовірність та об'єктивність наданої інформації

Матеріали Міжнародної науково-практичної конференції «Сучасна освіта: філософські, соціально-економічні, поведінкові аспекти»: збірник матеріалів (18 квітня 2024, м. Херсон-Кропивницький, Україна) / за заг.ред. Варнавської І.В. Херсон-Кропивницький, ХДАЕУ, 2024. 286 с.

Збірник містить матеріали Міжнародної науково-практичної конференції «Сучасна освіта: філософські, соціально-економічні, поведінкові аспекти» за основними напрямками: теоретико-методичні аспекти сучасної освіти; комунікативна компетентність фахівця як соціально-філософський дискурс; стратегічні вектори розвитку освітнього простору та системи освіти в умовах сьогодення; соціально-економічні та науково-технічні детермінанти педагогічної інноватики в умовах глобалізації та інтеграції освітніх процесів; психолого-педагогічні фактори в системі освітньої діяльності та освітнього менеджменту; психологічні аспекти конкурентноспроможності фахівця в умовах воєнного та повоєнного часу; сучасні тренди розвитку психолінгвістики.

Збірник адресовано науковцям, викладачам, здобувачам вищої освіти та всім зацікавленим особам. За виклад, зміст, достовірність і грамотність опублікованих матеріалів відповідають автори.

УДК 37.01

@ ХДАЕУ, 2024

маркетолога: зміст і проблеми формування в освітньому процесі. *Маркетинг в Україні*. 2021. № 5. С. 66-70. URL: <http://surl.li/sehew>.

Чепок Р.В. – к.пед.н., доцент
*Херсонський державний аграрно-економічний університет,
м. Херсон, Україна*

КЛАСИФІКАЦІЇ ПІЗНАВАЛЬНИХ ІНТЕРЕСІВ УЧНІВ ЗАКЛАДІВ ПРОФЕСІЙНОЇ ОСВІТИ

У статті розкрито сучасні підходи до класифікації пізнавальних інтересів учнів закладів професійної освіти. Виділено та описано етапи розвитку пізнавального інтересу, подано їх характеристику.

Ключові слова: підготовка фахівців, критерії класифікації пізнавальних інтересів, етапи розвитку пізнавального інтересу.

Об'єктивний процес сучасного економічного і соціального розвитку країни висуває нові критерії якості освіти: сучасні підходи до оцінки організації праці та використання енергетичних ресурсів вимагають від молодих фахівців перспективності та широти їх професійної освіти.

Розбудова національної системи освіти активізувала педагогічні пошуки, зокрема пошуки оптимальної організації навчально-виховного процесу, який поєднує практичні дії й аналітичний процес: планування, педагогічний аналіз, коригування, збір інформації, аналітичне оцінювання інформації, контроль, стимулювання.

Готуючи майбутніх спеціалістів до роботи в нових умовах, велику увагу приділяємо формуванню їхніх практичних умінь і навичок до управління навчальним процесом у сучасній загальноосвітній школі та професійних (професійно-технічних) закладах освіти. Під цим поняттям ми розуміємо процес змін в об'єктивних (зміст, організація, методи навчання) і суб'єктивних (зміст і структура розумової діяльності) умовах навчання в бік підвищення їх

організованості. У системі навчання об'єктивні умови розглядаємо як підсистему, що керує, а суб'єктивні - як керовану підсистему. У ролі керованого виступає пізнавальна діяльність учнів, перетворення якої в потрібному напрямі є головною метою навчально-виховного процесу; що визначає способи і прийоми керування (Г. Кондратенко, Г. Конфедератов, М. Семикіна, В. Чепелєв, М. Розенберг та ін.).

Під час кожного заняття вчитель, викладач, майстер виробничого навчання керують діяльністю учнів, формуючи в них прийоми розумової діяльності, вміння аналізувати, встановлювати взаємні й причинно-наслідкові зв'язки, порівнювати, узагальнювати, систематизувати здобуті знання, робити висновки. Відбираючи зміст навчального матеріалу, визначаючи методику його викладання, вчитель задає напрям розвитку розумової діяльності учнів і водночас коригує хід пізнання. На основі врахування готовності учнів до пошукової діяльності, до способів розв'язання проблем, відбувається внесення нових елементів у структуру розумової діяльності учнів, її збагачення.

За традиційної організації навчального процесу на занятті переважає інформаційна діяльність викладача, а учням відведено роль пасивних слухачів. Тому неабиякого значення надається такій організації навчальної діяльності, яка б спрямовувала учнів на самостійне здобуття знань (самостійна робота з науково-популярною літературою, натуральними об'єктами, підручниками, екранними посібниками тощо).

Пізнавальний інтерес стимулює пізнавальну активність учнів і тим самим спрямовує розвиток розумової, психічної та соціальної сфери особистості, створює умови для формування творчої навчальної діяльності учня. Тому у вітчизняній психолого-педагогічній літературі дуже багато уваги приділяється дослідженню проблем розвитку пізнавального інтересу (Н.М. Бібік, М.Ф. Беляєв, Л.І. Божович, Л.Д. Гордон, Б.С. Кобзар, О.Г. Ковальов, В.І. Лозова, Н.Г. Морозова, В.О. Оніщук, О.Я. Савченко, Т.І. Шалева, Є.Й. Щукіна та ін.).

Різноманітні моделі навчання, що сприяють формуванню пізнавального інтересу, описано в дослідженнях Н.М. Бібік, С.У. Гончаренка, Б.Г. Друзя, В.Є.

Єсіпова, З.П. Корнєєва, І.Я.Лернера, А.М. Олексюка, П.І. Підкасистого та ін. Серед методів і форм організації пізнавальної діяльності дослідники найчастіше називають ігри, дискусії, інтерактивні технології, постановку і розв'язання проблемних і творчих завдань, залучення учнів до дослідницької роботи.

Класифікація інтересів за різними критеріями приводять такі дослідники, як О.Коберник, О.Г Ковальов, Т.Шушара, Г.І. Щукіна та ін. [2, 3]. Розглянемо сучасні підходи до класифікації пізнавальних інтересів.

1. За стійкістю пізнавального інтересу.

Ситуативний інтерес — епізодичне переживання, коли в дитини ще немає стійкого інтересу до предмета, він виникає як реакція на щось нове, емоційно-привабливе у змісті. Прояви інтересу мають тимчасовий характер.

Стійкий інтерес — перетворення епізодичного переживання у емоційно-пізнавальне ставлення до предмета, яке спонукає учнів прагнути до пізнання нового, вирішувати пізнавальні завдання не тільки на уроці, але й у вільний час.

Інтерес-ставлення – емоційно-пізнавальна спрямованість особистості, яка під впливом пізнавального інтересу поступово змінює сенс життя учня. Цей інтерес є достатньо глибоким. Він закріплюється не тільки відповідною навчальною діяльністю, але спостерігається й у пізнавальній активності поза межами навчального процесу.

2. За спрямованістю пізнавального інтересу

Безпосередній інтерес – до самого процесу діяльності – процесу пізнання або змісту навчального матеріалу.

Опосередкований інтерес – до результату діяльності (наприклад, до оволодіння якоюсь спеціальністю).

3. За рівнем дієвості інтересів

Пасивний інтерес – споглядальний, коли дитина лише сприймає цікавий для неї об'єкт.

Активний інтерес – той, який спонукає людину оволодіти об'єктом інтересу, він формує розвиток особистості, характер, здібності.

Індивідуальність інтересу особистості пов'язана із рівнями його

формування.

4. За обсягом пізнавального інтересу.

Широкі інтереси (пов'язані з навчанням різних предметів, з процесом навчання в цілому).

Вузькі інтереси (вивченням, одного предмета або окремих тем, розділів).

Якщо викладач не тільки створює умови для засвоєння учнями певної системи знань, але й навчає прийомів їх застосування і пошуку, тоді на думку Т.Головань можливий перехід від одного етапу розвитку пізнавального інтересу до іншого [1].

У психолого-педагогічній літературі виділяються етапи розвитку пізнавального інтересу за рівнем розвитку усвідомлення пізнавальних потреб, стійкості інтересу та здатності особистості до пізнавальної активності [2, 3].

Зацікавленість – перший етап розвитку пізнавального інтересу, ситуативний інтерес. Його основними характеристиками є нестійкість, довільний характер, вибіркова пізнавальна активність учня, що виникає на його основі і швидко зникає.

Допитливість – другий етап розвитку пізнавального інтересу – характеризується прагненням розширити свої знання з окремої теми, розділу, предмета, самостійно розв'язувати пізнавальні проблеми. Психологічні характеристики цього етапу – це емоції здивування, почуття радості відкриття. Однак інтерес стосується лише окремих питань змісту або окремих способів пізнавальної діяльності, хоча учні вже здатні до тривалої пізнавальної активності в цьому напрямі.

Заглибленість — на третьому етапі розвитку пізнавального інтересу він стає глибоким, стійким та індивідуально значущим, як правило, інтерес на цьому етапі стосується повної галузі наукових знань, навіть виходячи за межі навчального предмета. Учень вже усвідомлює наявність у себе такого інтересу і виявляє відповідну пізнавальну активність. Під впливом пізнавального інтересу він прагне самостійно дізнатися щось нове, опанувати теоретичні аспекти змісту, самостійно знайти (відкрити для себе) причину події, розкрити

причинно-наслідкові зв'язки, встановити певні закономірності.

Спрямованість – четвертий етап розвитку пізнавального інтересу – характеризується свідомим прагненням учнів до глибокого і міцного засвоєння знань, до опанування теоретичних засад науки і застосування їх на практиці. Пізнавальна активність учня має стійкий тривалий характер, стає переважно творчою, спрямованою на особисті відкриття в певній науковій галузі. На основі такого інтересу поступово формується науковий світогляд, утверджуються стійкі переконання особистості.

Така характеристика етапів розвитку пізнавального інтересу дозволяє викладачу орієнтуватись у рівнях його сформованості в окремих учнів та диференціювати відповідним чином навчальну діяльність, обирати моделі (форми, методи, засоби, технології) навчання.

У теоретичних дослідженнях педагогів і психологів зауважується, що пізнавальний інтерес впливає на результати процесу навчання [1, 2]. Освітні завдання навчання пов'язані не тільки зі значним обсягом інформації, яку учень повинен осмислити, усвідомити, але й з необхідністю її самостійного пошуку та опрацювання. Інтерес допомагає зняти інтелектуальну напругу, втому, він ніби «розчищає» шлях до знань, які засвоюються і вільніше, і легше. Щодо розвивальних завдань навчання, то пізнавальний інтерес сприяє особистісному зростанню учнів.

Підсумовуючи можна зробити висновок, що пізнавальні інтереси – це індивідуально-психологічні особливості особистості, що є умовами успішного здійснення певної діяльності і сталої позитивної динаміки оволодіння знаннями, уміннями і навичками. Класифікація пізнавальних інтересів здійснюється за такими критеріями: за стійкістю пізнавального інтересу, за спрямованістю пізнавального інтересу, за рівнем дієвості інтересів, за обсягом пізнавального інтересу. У психолого-педагогічній літературі виділяються етапи розвитку пізнавального інтересу: зацікавленість, допитливість, заглибленість, спрямованість.

Список використаних джерел:

1. Головань Т. Пізнавальний інтерес як чинник підвищення ефективності процесу навчання. *Рідна школа*. 2004. №6. С. 15-18.
2. Коберник О., Коберник Г. Активізація навчально-пізнавальної діяльності школярів. *Рідна школа*. 1999. -№12. С. 55-60.
3. Шушара Т. Активізація пізнавальної діяльності учнів. *Рідна школа*. 2003. №2. С. 11-14.

Юрченко Л.І. – д. філос. н., професор,
Національний університет цивільного захисту України, м. Харків

ЕКОЛОГІЧНІ ВИКЛИКИ ПРИРОДООХОРОННІЙ ОСВІТІ ЗА УМОВ СОЦІАЛЬНОЇ ТУРБУЛЕНТНОСТІ

Вважається, що екологічна наука є не тільки комплексом спеціальних природно-соціальних законів і закономірностей, а й певною методологічною системою, особливим стилем мислення, покликаним слугувати суспільству у разі прийняття відповідальних господарських рішень.

В наш час збурення біосфери війною завдають не тільки великий локальний, регіональний, але і глобальний вплив на суспільство, його життєдіяльність. Проблема в тому, що вирішення питань послаблення цього згубного впливу не можна здійснити без забезпечення формування цілісного екологічного знання та мислення майбутнього фахівця.

Екологічна освіта як базова основа формування принципу відповідальності у підготовці фахівців буде ефективнішою, якщо їхня природоохоронна підготовка здійснюватиметься як цілісна поетапна система, яка забезпечить засвоєння екологічних знань, перетворення їх у переконання та опанування умінь реалізовувати знання в професійній діяльності за умови дотримання таких дидактичних принципів: неперервність екологічної підготовки; міжпредметність її здійснення з урахуванням інтегрованого та